

XIII. Partiumi Honismereti Konferencia

A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság 2007. augusztus 31 – szeptember 2. között tartotta XIII. Partiumi Honismereti Konferenciáját Szatmárnémetin, a Szent Alajos Konviktusban. A konferencia központi témái a következők voltak: *II. Rákóczi Ferenc Erdélyben. Pusztuló műemlékeink. Településeink arculata. A XX. század öröksége.* A Szózat elnéklése után *Dukrét Géza*, a PBMET elnöke köszöntötte a résztvevőket. *Nm. Ft. Schönberger Jenő* megyéspüspök ökumenikus áhítata után a konferenciát köszöntötte *Sipos Miklós* református esperes, aki átadta Tökés László püspök üdvözlését. *Erdői D. István* parlamenti képviselő, *Muzsnay Árpád*, az EMKE országos alelnöke, *Halász Péter*, a Honismereti Szövetség elnöke. A Fényes Elek-díjat az idén *Dánielisz Endre* Nagyszalontáról, *dr. Jósza Piroska* Nagyváradról, *Kovács Rozália* Érmihályfalváról kapta meg. A különdíjat *Bognár Levente*, Arad alpolgármestere kapta, példamutató hagyományörző és hagyományteremtő tevékenységéért. Emléklapot kaptak azok, akik hozzájárultak a konferencia megszervezéséhez. A konferenciát megtisztelte jelenlétével *Gaál György*, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság elnöke, *Révász Gizella*, a Határon Túli Magyar Emlékhelyekért Alapítvány elnöke, *Romhányi András*, a Magyar Művelődési Intézet tanácsosa, *Csorba Csaba*, a Kazinczy Ferenc Társaság elnökségi tagja, *Széphegyi László*, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) Szegedi Regionális Irodájának vezetője, *Hahn József*, a KÖH Gyulai Irodájának vezetője, *Nagy Zoltán*, a KÖH Örökség című folyóiratának főszerkesztője, aki a budapesti központi hivatalt képviselte, *Filep Mária*, a Hajdúság-Partium Értékmentő Egyesület elnöke, *Harangozó Imre*, az Újkígyósi Ipolyi Arnold Népfőiskola vezetője.

A konferencia hagyományosan a helytörténeti előadásokkal kezdődött: *Mandula Tibor* Szatmárnémeti, a Szamos-parti város történetét ismertette, *Kónya László* főinspektor helyettes Bethlen Gábor és Szatmár megye kapcsolatait boncolgatta a levelezések, feljegyzések alapján, *dr. Hura László* Szatmárnémeti felsőoktatásáról érkezett. Ebéd után a Jubileumi Rákóczi Évekhez kapcsolódó előadások hangzottak el: *Kupán Árpád* (Nagyvárad) II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelemmé választását ismertette, *dr. Csorba Csaba* (Budapest) a tiszántúli Rákóczi-várakat mutatta be, a szabadságharc időszakában, Nagy Aranka a fejedelem diplomáciájáról beszélt. Ez után városnézés következett. A németi református gyülekezeti teremben *Fazekas Loránd*, szatmari tanár elmesélte, hogyan mentett meg egy pusztlóban levő Petőfi-szobrot, amit ebben a teremben állítottak fel. *Sipos Miklós* esperes ismertette a Németi Református Egyházközség történetét, gyülekezeti életét, majd meglátogattuk az egyházközség templomát. A város műemlék-épületeit és főtérét *Bara István* építészmérnök mutatta be.

Másnap a műemlékvédelemé volt a szó: *Starmüller Géza* (Kolozsvár) Szatmár várát, *Ujj János* (Arad) az aradi főtér kialakulásának történetét, *Péter I. Zoltán* (Nagyvárad) Nagyvárad központjának kialakulását, *Jancsó Árpád* (Temesvár) a temesvári nagyállomás történetét, *Nagy Mária* (Nagyvárad) Várad-Ósi római katolikus templomát ismertette. Szünet után évfordulós személyiségünkkel ismerkedhettünk meg. A következő előadások hangzottak el: *Dukrét Géza* (Nagyvárad): A honismeret atyja, Fényes Elek születésének 200. évfordulója. *Tóthpál Tamás* (Kolozsvár): Száz éve halt meg Hegyesi Márton, az 1848–49-es szabadságharc kutatója. *Bara István* (Szatmárnémeti): 130 éve született Kelemen Lajos, Erdély nagy levéltárosa, *Csanádi János* (Köröskisjenő): Dr. Balogh Ernő geológus, barlangkutató, természetfotós (1882–1969), *Pávai Gyula* (Arad): Egy aradi tanító a két világháború között. *Bokor Irén* (Érmihályfalva): „Megtettem mindent, amit megtehettem”: Száz éve született Dzsida Jenő.

Ebéd után *Antal Béla* (Nagyvárad) Biharpüspöki Biharpüspöki névörökségének alakulásáról érkezett, *Kreszán Ilona* (Temesvár) emléktárgyokat ismertett a zsilvásári internálótábor foglyairól, *Szendró Dénes* (Isaszeg) Isaszeg emlékműveit mutatta be, majd *Széphegyi László* (Hódmezővásárhely) a Kárpát-medence szélimalmairól vetített képeket. A konferencia Közgyűléssel végződött, amelyen megtárgyaltuk egyesületünk legfontosabb problémáit. A következő évi konferenciát Ersemjénben fogjuk megtartani.

Balácsi József polgármester meghívására. Ezután Nagy Zoltán, az Örökség folyóirat főszerkesztője üdvözölte a konferenciát, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal nevében.

A harmadik nap szakmai kirándulással folytatódott. Vetésen meglátogattuk a református templomot és a Szerdahelyi-kúria romos épületét. Kismajtényban megkoszorúztuk az 1711-es szatmári béke emlékművét. Nagykárolyban megtekintettük a Károlyi-kastélyt, majd Kaplonyban a Károlyi család temetkezési helyét. Meglátogattuk Csanálos római katolikus templomát, ahol a templomkertben megkoszorúztuk a világháborús emlékművet. Mezőfényen pedig a turulmadaras emlékművet. Berén megcsodáltuk a református templomban nem rég feltárt falképeket, majd megnéztük Csomaköz fa-harangtornyát. A több mint hatvan résztvevő számos információval gazdagodva, érzelmeikkel feltöltődve érkezett haza.

Dukrét Géza

Zemplén népessége, települései konferencia – Sárospatakon

A Bodrogközi Művelődési Egyesület, a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma, a Herman Ottó Múzeum (Miskolc), a Szent István Egyetem (SZIE) MKK Növényteni és Ökofiziológiai Intézete (Gödöllő), a Magyar Tudományos Akadémia – SZIE Növényökológiai Kutatócsoportja, az MTA Miskolci Akadémiai Bizottság Biológiai Szakbizottsága és a Bodrogközi Többcélú Kistérségi Társulás közös szervezésében háromnapos konferencián számoltak be a térség szakemberei legújabb kutatásaik eredményeiről.

Július 6-án Páciban, a Kastélymúzeumban rendezték a tudományos tanácskozás első napját „*Régészeti kutatások a Bodrogközben*” alcímmel. Revész László a Magyar Nemzeti Múzeum régésze – a korábbi évtizedekben Karos térségében zajlott ásatások vezetője – áttekintő előadásában a Bodrogköz régészeti kutatásának jelentőségét összegezte. Wolf Mária a Kisrosvagy határában lévő Berzsény falu feltárásának szakmai és gyakorlati feladatait vázolta. Bemutatta azt, hogy a régészeti ásatások során szerzett tapasztalataikat hogyan sikerült átültetni a gyakorlatba, megvalósítva ezzel egy Árpád-kori régészeti parkot. Szörényi Gábor a Herman Ottó Múzeum keretei között zajló, Cigánd térségében megvalósuló árvízi tározóhoz kapcsolódó régészeti kutatásokat tekintette át. Ringer István az ásatások egyik helyszínén, Pácín – Szenna tanyán végzett kutatásaikat, azok eredményeit mutatta be.

„*A cigándi árvízi tározó régészeti emlékei*” című kiállítást dr. Veres László megyei múzeumigazgató ajánlotta a közönség figyelmébe, s Barati Attila pácini polgármester nyitotta meg. A jelenleg is folyó régészeti ásatások során feltárt, már restaurált legszebb darabok voltak láthatók a pácini Kastélymúzeumban, a Herman Ottó Múzeum által rendezett kiállításon.

A Páciban rendezett konferencia nagy közönségsikere bizonyította, hogy érdemes, sőt fontos tudományos tanácskozást rendeznünk bodrogközi településen. Konferenciánk kapcsolódott a Bodrogközi Napok rendezvénysorozatához. Köszönjük a páciniak vendégszeretetét, s a Polgármesteri Hivatal segítségét!

Konferenciánk július 12–13-án Sárospatakon, a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumban folytatódott. A bölcsészettudományok képviselői „*Városok és falvak a folyók mentén*” témához kapcsolódva tartották előadásukat, míg a természettudományok kutatói „*A Bodrogköz környezeti értékei*” témakörben számoltak be legújabb eredményeikről. Három előadás hangzott el a régészeti ásatások, a városrekonstrukciók, az épület-felújítások témájában. Az előadások aktualitását a Sárospatak térségében a közelmúltban megindult beruházásokhoz kapcsolódó régészeti ásatások, s az ehhez kapcsolódó városrendezési lehetőségek adták. Jó alkalom volt tanácskozásunk arra, hogy áttekintsük a Sárospatakon zajlott régészeti ásatások történetét, s a városrendezési terv elkészítésének problémakörét. Erre vállalkozott Dankó Katalin múzeumigazgató „*Régészeti ásatások és épület-felújítások Sárospatakon*” címmel tartott előadása. A hozzászólások megmutatták a ma is időszerű feladatokat, a Szentgyevedben hiányzó városrendezési tervet. Ringer István „*A sárospataki Retel utcai ásatások eredményei*” című előadása jó példa volt arra, hogy milyen jelentős régészeti eredmények születnek egy beruházás kapcsán zajló régészeti feltáráson. Marcela Durišová már egy sikeresen „befejezett” munkáról, a Kassa központjában zajlott városrekonstrukcióról és az ennek keretében a megelőző régészeti ásatások eredményeinek bemutatásáról beszélt.

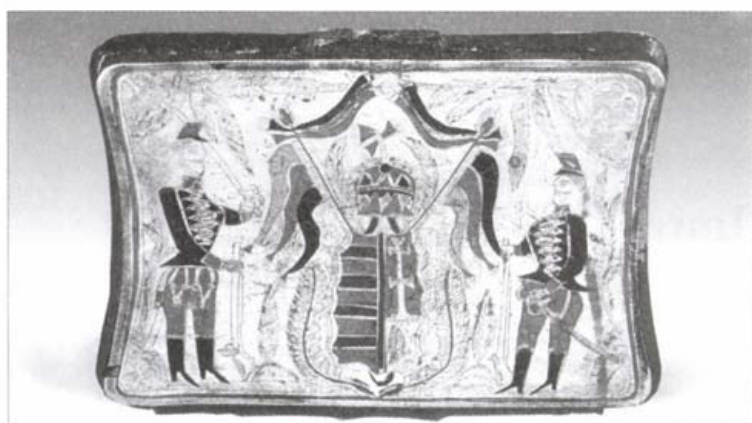
Egy másik tematikus blokk a folyók mentén fekvő mezővárosok, s települések különböző időszakait mutatta be a társadalom, a gazdálkodás, a kultúra kérdéskörét vizsgálva. Ulrich Attila előadásában Tarcal mezőváros XVII. századi történetét tekintette át. A Tarcali uradalom központi települése a Rákóczi korban vált fontos szőlőbirtokká, jövedelmezősége révén a XVIII. században kincstári birtokként igazgatták. Kónya Péter összefoglaló előadásában a felső-zempléni mezővárosok (Gálszécs, Homonna, Nagymihály) komplex bemutatására vállalkozott a XIX. század időszakában. Ezek a mezővárosok fontos helyszínei voltak a XIX. századi társadalmi-gazdasági átalakulásnak, folyamatos célállomásai a zsidó bevándorlásnak, iparosai, kereskedői révén nagyobb területek gyorsan fejlődő központi települései. Kónya Annamária ugyancsak a felső-zempléni mezővárosokat kutatja, az iskolák szempontjából. Színes történetekben gazdag előadása Magyarországon kevésbé ismert iskolákat mutatott be. Bodó Sándor a múzeumtörténet hőskorának eseményeit elevenítette fel. A kassai múzeum gyűjteménygyarapodásának száz évvel ezelőtti forrásanyagából válogatott „anekdoták” azt a korszakot idézték fel, amikor a közgyűjtemények szervezése megmozgatta a társadalmat, a városok polgárságát, nemes feladattá emelte a tárgyak adományozását. Bencsik János előadása az Abauj-Zemplén megye határterületén átfolyó Hernád menti települések életének mindennapjait emelte ki. F. Tóth Balázs Nagytárkány példáján keresztül elevenítette fel a Bodroghközben 100 esztendővel ezelőtt oly jelentős kivándorlás társadalmi, gazdasági folyamatait, a faluképre, a tárgyi kultúrára gyakorolt hatását. Különlegessé tette előadását, hogy napjaink időszakos amerikai munkavállalóit is sikerült megszólaltatnia. Tamás Edit a három település egybeolvadásával létrejött Kaposkelecsényt mutatta be egy most készült adatlapos felmérés segítségével. Ezáltal a közelmúltban indult kutatás első eredményei kaptak széles nyilvánosságot.

2007-ben a 800 esztendeje született Árpád-házi Szent Erzsébetre emlékezünk. Szülővárosa, Sárospatak rendezvénye közül kiemelkedik a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumában rendezett időszakos kiállítás. A „*Szent Erzsébet tisztelete*” című kiállítást a két rendező, Dankó Katalin és Vámosi Katalin mutatta be a konferencia résztvevőinek.

A Bodroghköz természeti értékei alcímmel rendezett szekcióülésnek nagy közönségsikere volt. Hegyessy Gábor előadásában az Alsó- és Felső-Bodroghközben zajló zoológiai kutatásairól számolt be. Számos színes képpel dokumentált előadásából arról is értesülhettünk, hogy jelenleg 33 védett faj tartanak nyilván a területen. Milinki Éva „*Állat-ökotoxikológiai tanulmányok a Bodroghközben*” című előadásában számos, mindennapjainkat befolyásoló témát említett. Eredményeit hasznosíthatjuk az élelmiszerbiztonság területén. Marschall Zoltán Sárospatak környékének növényzetét, Nyíri Tibor a Szerencsi-dombvidék növényzetét tekintette át. Előadásukból kitűnt, közvetlen környezetünk megismerésének fontossága, az ifjúság minél szélesebb körű bevonása ebbe a munkába. Nagy Beáta előadásában a Bodrozug folyó- és holtág rendszerében élő vízimadarak körében végzett kutatásairól számolt be. Tuba Zoltán professzor úr nagyvív előadásában a Bodroghköz botanikai értékeinek európai jelentőségéről beszélt. Kiemelve, azt, hogy nagy számban található védett növény illetve állat a Bodroghközben. Ez az érték védendő, megőrzendő!

A hetedik alkalommal megrendezett Zemplén népessége települései konferenciát sikeres rendezvényként értékelték a szervezők, s ígéretük szerint lesz folytatása is.

Dr. Tamás Edit

Tükrös, Balázs Vendel pásztor munkája, 1895. Lengyeltyői, Somogy megye. Néprajzi Múzeum, Budapest